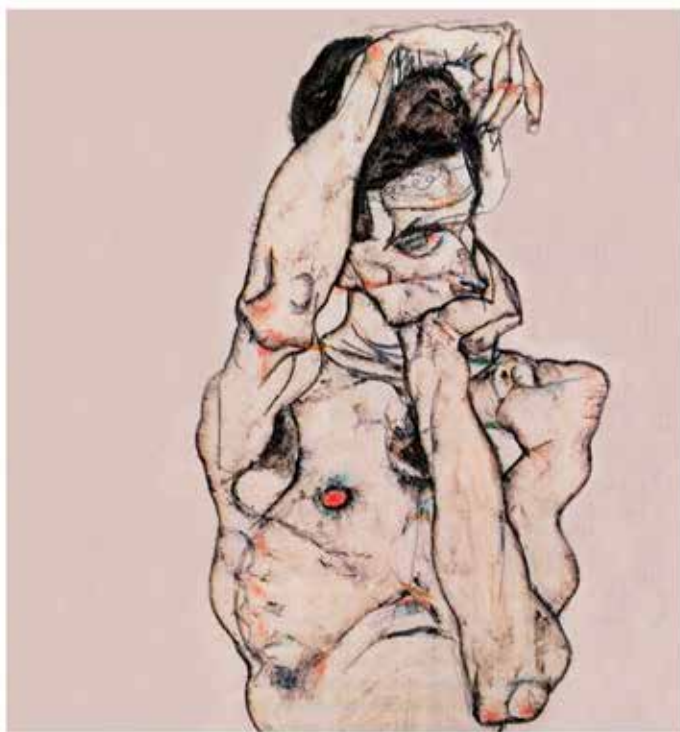

JEAN-PAUL SARTRE

BULANTI

ROMAN

Çeviri: SELÂHATTİN HİLÂV

♥
CAN

44.
BASKI

JEAN-PAUL SARTRE
BULANTI

Can Modern

Bulantı, Jean-Paul Sartre

Fransızca aslından çeviren: Selâhaddin Hilâv

La Nausée

© 1938, Éditions Gallimard, Paris

© 1981, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1981

44. basım: Ağustos 2019, İstanbul

Bu kitabın 44. baskısı 10000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-510-210-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789755102108

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JEAN-PAUL SARTRE

BULANTI

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Selâhattin Hilâv

Jean-Paul Sartre'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Duvar, 1994

Akıl Çağı / Özgürlük Yolları 1, 1996

Aydınlar Üzerine, 1997

Yaşanmayan Zaman / Özgürlük Yolları 2, 1997

Sözcükler, 1997

Yıkılış / Özgürlük Yolları 3, 1998

Edebiyat Nedir?, 2005

Öznellik Nedir, 2015

JEAN-PAUL SARTRE, 1905'te Paris'te doğdu. 1938 yılında, sonradan geliştireceği birçok felsefi konuya yer veren *Bulanık* adlı romanını yayımladı. Felsefe alanındaki asıl yeteneğini, 1943'te *Varlık ve Hiçlik* adlı kitabında ortaya koydu. 1945-1949 arasında *Özgürlük Yolları* adlı dört cilt olarak tasarladığı romanını kaleme aldı. İnsanı eylem içinde en iyi gösterecek türün tiyatro olduğuna karar vererek, *Sinekler*, *Gizli Oturum*, *Kirli Eller*, *Şeytan* ve *Yüce Tanrı*, *Nekrasov* ve *Altona Mahpusları* gibi oyunlar yazdı. Kendine özgü Marksizm anlayışını, 1960'ta *Diyalektik Aklın Eleştirisi* adlı yapıtında ortaya koydu. 1964'te değer görüldüğü Nobel Edebiyat Ödülü'nü reddetti. XX. yüzyılın en etkili düşünürlerinden biri olan Sartre, bireyin kökten özgürlüğünü vurgulayan varoluşçuluğun sözcülüğünü üstlendi, romanları ve oyunları ile dünya görüşünü çok geniş bir kitleye aktardı. 1980'de Paris'te ölen Sartre'ın cenazesine 25 binden fazla kişi katıldı.

SELÂHATTİN HİLÂV, 1928 yılında İstanbul'da doğdu. 1946'da İstanbul Erkek Lisesi'ni, 1950'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. 1954-1958 yılları arasında Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe dersleri aldı. Pek çok gazete ve dergide çalışan Hilâv, *Yazko Felsefe Dergisi*'ni yönetti. *Diyalektik Düşüncenin Tarihi* (1966), *100 Soruda Felsefe El Kitabı* (1970), *Edebiyat Yazıları* (1993) ve *Felsefe Yazıları* (1993) adlı kitapları bulunan ve birçok çeviriye de imza atan Hilâv 12 Mayıs 2005'te aramızdan ayrıldı.

Bu çeviriyi dostum Sina Kabağaç'a adadım.

S. Hilâv

“Toplumsal önemi olmayan bir kimse bu, bir birey ancak.”

L.F. CÉLINE

“Kilise”

Yayımlayanların Açıklaması

Bu defterler, Antoine Roquentin'in kâğıtları arasında bulundu. Hiçbir değişiklik yapmaksızın yayımlıyoruz onları.

Birinci sayfaya tarih konmamış, ama bunun asıl günceden birkaç hafta önce yazılmış olduğunu söyleyebiliriz. Demek ki en geç 1932 Ocağının başlangıcında yazılmış olmalı.

O sırada Antoine Roquentin; Kuzey Afrika'da, Orta Avrupa'da ve Uzakdoğ'u'da yaptığı gezilerden dönmüş, Marquis de Rollebon'la ilgili tarih araştırmalarını tamamlamak üzere üç yıldır Bouville'de yerleşmiş bulunuyordu.

TARİHSİZ YAPRAK

Olayları günü gününe yazmak daha iyi olacak. Açıkça kavramak için bir günce tutmalı. Önemsiz gibi görünseler de küçük ayrıntıları, olaycıkları kaçırmamalı, özellikle hepsini sınıflamalı. Şu masayı, sokağı, insanları, bütün paketimi nasıl gördüğümü anlatmalıyım, çünkü değişen *bu*. Bu değişmenin alanını ve özünü iyice belirlemeliyim.

Sözgelimi mürekkep şişemin içinde bulunduğu karton kutuyu ele alalım. Anlatmam gereken şu: Onu daha önce nasıl görüyordum ve şimdi nasıl...¹

Söyleyeyim! Dik açılı, altı yüzlü bir paralel kenar bu; açılıyor...

Saçmaladım; kutu üzerine söylenecek sözüm yok. İşte bundan kaçınmak gerek; ille de acayıplık bulmaya çalışmamalıyım. Günce tutmanın tehlikeli yanı budur sanırım. İnsan her şeyi büyötmeye, tetikte durmaya, doğruları durmadan zorlamaya kalkar. Öte yandan önceki günkü izlenimi (özellikle şu kutuyla ve herhangi bir nesneyle ilgili olarak) her an yeniden yakalayabilirim. Gözümü açmalıyım, yoksa yine parmaklarımın arasın-

1. Yeri boş bırakılmış bir sözcük.

dan kayıp gidebilir. Kaçınmalıyım¹ ama olup bitenlerin hepsini bütün ayrıntılarıyla inceden inceye yazmalıyım.

Cumartesi günü ya da önceki gün olup bitenler üzerine bir şey yazamam artık, onlardan çok uzağım şimdi; söyleyebileceğim tek şey onların birer olay bile sayılamayacağıdır. Cumartesi günü çocuklar kaydırmaca oynuyorlardı; onlar gibi ben de denize bir çakıl taşı fırlatmak istedim. Tam o sırada durakladım, taşı elimden bıraktım ve oradan ayrıldım. Sersemlemiş bir halim olmalı; çocuklar ardımdan güldüler.

İşin görünen yanı bu. İçimde olup bitenler, belirgin izler bırakmadı. Gördüğüm bir şey vardı, beni tiksindirmişti. Ama o sırada denize mi, yoksa çakıl taşına mı baktığımı bilemiyorum. Çakıl taşı yassıydı, bir yüzü baştan başa kuru, öteki yüzü ıslak ve çamurluydu. Elimi kirletmemek için parmaklarımın ucuyla kenarlarından tutuyordum.

Evvelki gün durum daha karmaşıktı. Açıklayamadığım bir sürü rastlaşmalar, yanılmalar da olmuştu. Bunları yazarak kendimi eğlendirecek değilim. Kısacası, korkmuş olduğum ya da buna benzer bir duyguya kapıldığım besbelli. Neden korktuğumu bilmem bile büyük bir başarı olurdu.

İşin garibi, deli olduğuma inanacak halde de değilim; hatta böyle olmadığını kesin olarak biliyorum. Bütün bu değişimler nesnelere ilintili. Hiç değilse bunun böyle olduğuna inanmak istiyorum.

1. Karalanmış bir sözcük ("zorlamaktan" ya da "uydurılmaktan" olabilir) üstüne başka bir sözcük yazılmış, ama okunmuyor.

Saat on buçuk¹

Bu, belki de önemsiz bir delilik nöbetiydi. İz bırakmadan geçti. Geçen haftaki o acayip duygularıma gülüyorum bugün. Onları duymuyorum artık. Bu akşam içim ferah, rahatım yerinde. İşte odam, kuzeydoğuya bakar. Aşağıda Mutilés Sokağı ve yeni istasyonun şantiyesi. Pencereden, Victor-Noir Bulvarı'nın köşesinde, *Rendez-vous des Cheminots* Barı'nın kırmızı ve beyaz ışıklarını görüyorum. Paris treni biraz önce geldi. Yolcular eski istasyondan çıkıp yollara dağılıyorlar. Ayak sesleri ve konuşmalar duyuyorum. Son tramvayı bekleyenler çok. Pencerenin tam altına düşen gaz fenerinin dibinde kasvetli bir topluluk oluşturmuşlardır şimdi. Daha birkaç dakika beklemeleri gerek, tramvay on bire çeyrekten önce geçmez. Bu gece gezici tacirlerden biri gelmeseydi, uyku gözümde akıyor, üstelik geç kaldım. Rahat bir gece, bir tek gece geçirebilsem, başıma gelenlerin hepsini unutacağım.

Saat on bire çeyrek var. Korkacak bir şey kalmadı artık. Şimdiye kadar gelirlerdi. Yeter ki Rouen'lı bayın günü olmasın. Her hafta gelir bu bay. Birinci kattaki iki numaralı odayı, bidesi olan odayı ona ayırırlar. Yatmadan önce *Rendez-vous de Cheminots*'da ufak bir bira içtiği için biraz geç kalır. Pek gürültü etmez zaten. Küçümen, ak pak bir adamdır. Bıyıkları siyaha boyanmıştır, takma saç kullanır. Geldi işte. Yukarı çıktığını duyduğum zaman heyecanlandım doğrusu, içim güvenle doldu. Bunca düzenli bir dünyadan korkulur mu? İyileştim galiba.

İşte yedi numaralı tramvay: "Abattoirs-Grands Bassins." Tangır tungur geliyor. Kalktı. Uyuyan çocuklarla,

1. Gecenin on buçuğu kuşkusuz. Bu parça öncekilerden sonra yazılmıştır. En erken ertesi gün yazılmış olabileceğini sanıyoruz.

valizlerle ağızına kadar dolu, Grands Bassins'e, karanlık doğudaki fabrikalara doğru yollanıyor şimdi. Bu son tramvaydan bir önceki. Son tramvay bir saat sonra geçecek.

Yatacağım. İyileştim. İzlenimlerimi, yepyeni ve cici bir deftere, küçük kızlar gibi günü gününe yazmaktan vazgeçtim.

Günce tutmak ancak bir tek halde ilgi çekici olabilir: O da...¹

1. Tarihsiz yapraktaki yazı burada kesiliyor.

GÜNCE

29 Ocak 1932 Pazartesi

Başıma bir şey geldi, artık kuşukum yok. Herhangi bir kesinlik ya da apaçıklık gibi değil, bir hastalık gibi belirdi bu. Sinsi sinsi, yavaş yavaş yerleşti; biraz tuhaf, biraz tedirgin duydum kendimi, o kadar. Yerine oturunca kıpırdamadan kaldı. Hiçbir şeyin olmadığına, evhamlandığıma inandırdım kendimi. Oysa şimdi dal budak salmaya başladı.

Tarihçiliğin, ruhbilimsel çözümlerler yapmak gerektiği zaman yarar sağlamadığını sanıyorum. Bizim meslekte “mevki hırsı” gibi, “menfaat” gibi genel adlar alan tüm duygularla uğraşılır yalnız. Bununla birlikte, kendi kendimi azıcık tanısaydım bu bilgidan yararlanmanın tam sırasıydı şimdi.

Sözelimi, ellerimde bir değişiklik var. Pipomu ya da çatalımı tutuşum değişti. Belki de çatal elime yeni bir biçimde geliyor; bilmiyorum. Biraz önce odama girmek üzereyken olduğum yerde kaldım; avcumda, kişiliği varmışçasına dikkatimi çeken soğuk bir nesnenin varlığını duydum. Avcumu açıp baktım: Kapının tokmağını tutuyordum. Bu sabah kitaplıkta, Otodidakt,¹ günaydın de-

1. Ogier P..., Günce’de kendisinden sık sık söz edilecektir. İcra kâtibi olan bu adamı, Roquentin, 1930 yılında Bouville Kitaplığı’nda tanımıştır. “Otodidakt” kendi kendini eğitmiş, okul dışında bilgi edinmiş kimse anlamına gelir. (Ç.N.)

mek için yanıma geldiğinde tanıyabilmem için yüzüne uzun uzun bakmam gerekti. Tanımadık bir yüzdü gördüğüm; bir yüz bile demek zor. Sonra elini, iri beyaz bir solucan gibi duydum avcumda. Hemen bıraktım, kolu külçe gibi düştü.

Sokaklarda da ne idüğü belirsiz bir yığın gürültü sürüp gidiyor.

Öyleyse şu son haftalar içinde bir değişiklik ortaya çıktı. Ama nerede? Hiçbir şeye bağlanılamayan soyut bir değişme bu. Değişen ben miyim? Ben değilsem şu oda, şu kent, şu doğa; seçmek gerek.

* * *

Değişen benim sanıyorum. En kolay çözüm yolu bu. En tatsız da bu. Ansızın ortaya çıkan bu dönüşümlere uğramış olduğumu kabul etmek zorundayım. Sık sık düşünen bir kimse olmadığım için, ben farkında olmadan, içimde bir yığın ufacak başkalaşım birikir, sonra da günün birinde gerçek bir devrim ortaya çıkar. Hayatıma tutarsız, çelişik bir görünüş veren de budur. Fransa'dan ayrıldığım zaman, aklıma estiği için böyle yapmış olduğumu söyleyenler çoktu. Altı yıl dolaştıktan sonra, ansızın geri döndüğümde yine aynı şey söylenebilirdi. Kendimi, Mercier ile birlikte geçen yıl Pétrou olayının ardından görevinden ayrılan şu Fransız memurun yazıhanesinde görüyorum yeniden. Mercier, arkeoloji araştırmaları için Bengal'e gidiyordu. Öteden beri Bengal'e gitmek isterdim, üstelik o da geleyim diye sıkıştırıyordu beni. Neden böyle yapıyordu acaba? Portal'a güveni yoktu sanırım. Ona göz kulak olurum diye benim de gelmemi istiyordu. Hayır demem için neden yoktu. Portal sorununu sezinlemiş olsaydım, gitmem için bir başka neden olurdu bu. Oysa tutulup kalmıştım, tek sözcük söyleyemiyor,

yanıt veremiyordum. Telefonun yanında, yeşil halının üzerinde duran küçük bir Khmer heykeline bakıyordum. Gövdem, lenfa ile ya da ılık sütle doluydu sanki; Mercier, tedirginliğini gizleyen melekçe bir sabırla sordu:

“Biliyorsunuz, resmen atanmam gerekiyor. Nasıl ol-
sa sonunda evet diyeceksiniz. Hemen söylemeniz daha
iyi olur,” diyordu.

Mercier'nin, kızıla çalan kara renkli, güzel kokulu bir sakalı vardı. Başını her sallayışında o kokuyu duyuyordum. Sonra birden altı yıl süren bir uykudan uyanmışım.

Karşımdaki heykel anlamsız, tatsız bir şeydi artık. Sıkıntıdan boğulacak gibi olduğumu duyuyordum. Niçin Hindiçini'de bulunduğumu anlayamıyordum. Bu ülkede ne işim vardı? Bu adamlarla niçin konuşuyordum? Niçin böyle gülünç bir biçimde giyinmişim? Tutkum ölmüştü artık. Yıllarca onunla dolup sürüklenmişim, ama şimdi içim bomboştu. Bu yetmiyormuş gibi tatsız tuzsuz, koskoca bir düşünce de kayıtsızca durmuştu karşımda. Ne olduğunu pek bilmiyordum bunun, ama içimi öyle daraltıyordu ki bakamıyordum. Bütün bunlar Mercier'nin sakalının kokusuyla karışıyordu. Kanım başıma sızramıştı. Kendimi toparlayıp kuru bir sesle, “Size çok teşekkür ederim. Yaptığım geziler yeter sanırım. Artık Fransa'ya dönmem gerekiyor,” dedim.

Ertesi gün, Marsilya'ya giden vapurdaydım.

Yanılmıyorsam, üst üste yığılan bu işaretler, hayatımın yeniden altüst olacağını gösteriyorsa doğrusu korkuyordum. Korku, hayatımın serüvenli, dolgun ve değerli olduğundan değil. Ortaya çıkacak olandan, beni avcunun içine almasından, sürüklenmesinden (Kim bilir nereye?) korkuyorum. Araştırmalarımı, kitaplarımı, her şeyi yarıda bırakıp çekip gitmem mi gerekecek yine? Birkaç yıl sonra, ezilmiş, umudu kırılmış olarak başka yığın-

tılar içinde mi bulacağım kendimi? İş işten geçmeden anlamalıyım bunu.

30 Ocak Salı

Yeni bir şey yok.

Saat dokuzdan bire kadar kitaplıkta çalıştım. Kitabımın XII. bölümünü ve Rollebon'un Rusya'da, Pavel Petroviç'in ölümüne kadar geçirdiği zamanla ilintili ne varsa hepsini topladım. İşim bitti demektir, temize çekinceye kadar dokunmam artık.

Saat bir buçuk, Mably Kahvesi'ndeyim; bir sandviç yiyorum, aşağı yukarı her şey yolunda. Kahvelerde her şey yolundadır zaten. Hele Mably Kahvesi'nde, hergelece, ama güven verici bir hali olan Bay Fasquelle'den ötürü, özellikle böyledir bu. Öğle uykusuna yatma zamanı geliyor; gözleri şimdiden kızarmış, ama o canlı ve kararlı halini hiç bozmuyor. Masadan masaya giderek, müşterilere dostça yaklaşır, "Tamam mı efendim?" diye sormak âdetidir.

Onu böyle canlı görmek hoşuma gidiyor. Çünkü kahvesi boşaldığı zaman, sanki kafası da boşalır Bay Fasquelle'in. İkiyle dört arasında kahvede kimsecikler olmaz. O zaman Bay Fasquelle, sağa sola aptalca gider gelir, garsonlar ışıkları söndürürken dalmaya başlar bile; yalnız kalmayagörsün, hemen uyur.

Kahvede on beş yirmi kişi var henüz: bekârlar, fen memurları, müstahdemler. Aşevimiz diye adlandırdıkları aile pansiyonlarında tez elden bir şeyler atıştırdıktan sonra, biraz da lükse ihtiyaçları olduğu için, yemeklerden sonra buraya gelir, kahve içer, zarla poker oynarlar. Biraz gürültü de ederler, ama uzun sürmez, canımı da sıkamaz zaten. Var olmak için onların da birlikte bulunmaları gerekiyor.

XX. yüzyılın ânde gelen aydınlarından Jean-Paul Sartre, romanları, oyunları ve düşünce yazılarıyla varoluşçuluk düşüncesini olduğu kadar bütün bir yüzyıla da derinden etkilemiştir.

Bulanık, XX. yüzyılın en etkili düşünürlerinden Jean-Paul Sartre'in ilk romanı. Bireyin kökten özgürlüğünü vurgulayan varoluşçu akımın sözcülüğünü üstlenen Sartre, adını 1938'de yayımlanan bu romanıyla duyurmuştu. Günlük biçiminde yazdığı bu kitabında, romanın kahramanı Roquentin'in dünya karşısında duyduğu tiksinti-yi anlatıyordu. Bu tiksinti yalnızca dış dünyaya değil, Roquentin'in kendi bedenine de yönelikti. Kimi eleştirmenler romanı hastalıklı bir durumun, bir tür nevrotik kaçışın ifadesi olarak değerlendirdilerse de, *Bulanık*, yansıttığı güçlü bireyci ve toplum karşıtı düşüncelerle, sonradan Sartre'in felsefesinin temellerini oluşturacak birçok konuya yer veren özgün bir yapıttı. "Varoluş"la yüz yüze gelen Roquentin'in geçirdiği değişimi anlatan *Bulanık*, varoluşçuluğun kült kitaplarından biri oldu. XX. yüzyıl roman sanatında da önemli bir yeri olan bu kitabı, Selâhattin Hilâv'in usta işi çevirisiyle sunuyoruz.

Kapak resmi: EGON SCHIELE

ISBN 978-975-510-210-8

9 789755 102108